

України мають містити належні функціонально-правові та організаційно-правові гарантії діяльності Бюро економічної безпеки України, які б забезпечували належне його функціонування та здійснення працівниками Бюро економічної безпеки України своїх повноважень».

Література

1. Словник української мови : [в 11 т.] /за ред. І. К. Білодіда ; АН УРСР ; Ін-т мовознавства ім. О.О.Потебні. Київ : Наукова думка, 1971. Т. 2. Г–Ж. 550 с.

2. Горбань О.П. Правове регулювання праці іноземців та осіб без громадянства в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.05. Харків, 2009. 191 с.

3. Пономаренко А.В. Поняття «юридичні гарантії» в трудовому праві. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. «Право»*. 2013. Вип. 20. С. 37–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_pravo_2013_20_8 (дата звернення: 01.02.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-607-5-22>

ОБШУК ОСОБИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ТА ВИКЛИК ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Мирошниченко Юрій Миколайович

доктор юридичних наук,

суддя Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області

м. Мукачево, Україна

Проблематика захисту прав і свобод людини у кримінальному провадженні набуває особливої актуальності в умовах трансформації кримінальної політики держави та підвищених безпекових викликів. Однією з найбільш чутливих сфер втручання у приватну сферу є особистий обшук, який за своєю природою безпосередньо пов'язаний із обмеженням права на повагу до гідності, особистої недоторканності та приватності. Саме тому питання його правового регулювання виходить за межі технічної процесуальної проблематики і стає складовою ширшого дискурсу захисту прав людини.

Мета дослідження, окремі результати якого подаються у цій доповіді, полягала у з'ясуванні особливостей правового регулювання особистого

обшуку особи в кримінальному провадженні, виявити суперечності між чинним законодавством і практикою його застосування, а також обґрунтувати необхідність чіткого законодавчого врегулювання для підвищення правової визначеності та забезпечення дотримання прав людини [1].

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України пов'язує можливість проведення особистого обшуку з двома ситуаціями: затриманням особи в порядку ст. 208 КПК України та проведенням обшуку житла чи іншого володіння особи відповідно до ч. 5 ст. 236 КПК України [2].

Проведення обшук особи в межах обшуку житла чи іншого володіння не є окремою слідчою дією, а отже не потребує отримання окремої ухвали слідчого судді з дозволом на його проведення [2]. Складання окремого протоколу особистого обшуку за таких обставин кримінальним процесуальним законом також не передбачено [3]. Хід і результати особистого обшуку відображаються у протоколі обшуку житла чи іншого володіння особи.

Специфіка обшуку під час затримання полягає у його невідкладності, раптовості та інтегрованості в сам акт затримання. Верховний Суд у своїх рішеннях послідовно виходить із того, що проведення особистого обшуку затриманого не потребує дозволу слідчого судді або згоди особи, яка піддається обшуку [4]. Такий підхід враховує динамічний характер подій, однак одночасно актуалізує питання належного процесуального контролю та фіксації втручання у права особи.

Практика засвідчує, що обставини затримання та обшуку нерідко встановлюються не лише протоколом, а й іншими доказами, зокрема показаннями свідків чи відеозаписами [2]. Це свідчить про прагнення судової практики компенсувати законодавчі прогалини шляхом тлумачення. Водночас така компенсаційна роль суду не може підміняти собою чітке нормативне регулювання.

Окремої уваги потребує проблема підміни особистого обшуку оглядом місця події. Верховний Суд неодноразово наголошував на неприпустимості проведення обшуку під виглядом огляду, оскільки це призводить до отримання недопустимих доказів [5]. Подібна суперечить вимогам кримінального процесуального закону та призводить до отримання даних, які можуть бути визнані судом недопустимими як докази.

Водночас необхідно розмежовувати особистий обшук та поверхневу перевірку, що здійснюється відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» [6]. Поверхнева перевірка має інший обсяг втручання та іншу правову природу, а її змішування з обшуком створює ризики довільного розширення дискреції правоохоронних органів.

Проблемним залишається й питання участі захисника під час затримання та обшуку. Судова практика диференціює підхід до оцінки допустимості речових доказів, виходячи з того, що останні існують незалежно від волі особи [7]. Така позиція має раціональне підґрунтя, проте потребує осмислення з точки зору стандартів справедливого процесу та реального, а не формального забезпечення права на захист.

Отже, особистий обшук у кримінальному провадженні постає як точка напруження між ефективністю правоохоронної діяльності та обов'язком держави гарантувати права людини. Сучасний стан правового регулювання демонструє частковість і фрагментарність, що компенсується активною роллю судової практики. Проте довгостроковою перспективою має стати системне законодавче врегулювання порядку проведення обшуку затриманої особи з урахуванням його раптового характеру, необхідності забезпечення безпеки та водночас непорушності фундаментальних прав.

У контексті теми конференції можна констатувати, що удосконалення регламентації особистого обшуку є не лише техніко-юридичним завданням, а складовою загальної стратегії зміцнення гарантій прав і свобод людини. Баланс між владними повноваженнями та індивідуальною автономією особи визначає рівень правової державності. Саме через такі, на перший погляд локальні, інститути формується реальний, а не декларативний зміст конституційних гарантій.

Література

1. Мирошніченко Ю. М. *DICTUM FACTUM*. 2025. № 2(18). С. 341-345. DOI: <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2025-2-18-341-345>.
2. Постанова Верховного Суду від 26.09.2023 р. у справі № 404/2409/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817265> (дата звернення: 25.02.2026).
3. Постанова Верховного Суду від 28.09.2022 р. у справі № 225/373/21. *ipLex*. URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=106558702&red=1000038fc984422a984b2ddfe460d307b14612&d=5> (дата звернення: 25.02.2026).
4. Постанова Верховного Суду від 03.06.2024 р. у справі № 759/5346/20. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119653307> (дата звернення: 25.02.2026).
5. Постанова Верховного Суду від 24.02.2021 р. у справі № 175/1261/18. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95213523> (дата звернення: 25.02.2026).

6. Постанова Верховного Суду від 31.07.2024 р. у справі № 211/5056/22. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120805493> (дата звернення: 25.02.2026).

7. Постанова Верховного Суду від 09.04.2024 р. у справі № 369/4929/19. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/118465118> (дата звернення: 25.02.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-607-5-23>

ДО ПИТАННЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ (ПОЯСНЮВАЛЬНОЇ) ФУНКЦІЇ ПОНЯТЬ «ПРАВА ЛЮДИНИ» І «ЛЮДСЬКІ ПРАВА» В ТЕОРЕТИЧНІЙ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Мірошниченко Марія Іванівна

доктор юридичних наук, професор,

Навчально-науковий інститут права,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

1. На сучасному етапі державотворення в Україні домінує концепт універсальних конституційних цінностей, який є одним з перспективних напрямів в теорії і практиці українського конституціоналізму і, зокрема, у вирішенні проблеми гарантій та реального забезпечення прав людини і громадянина. Задля уникнення непорозумінь та двозначностей у науковій дискусії з цієї проблеми важливе точне розуміння ключових понять, які забезпечують її вирішення. Відповідно, актуалізується питання їх інтерпретаційної функції. Мовимо про інтерпретаційну функцію понять «права людини» і «людські права» які в науковій літературі часто ототожнюються.

2. Керуємося законами логіки і робимо висновок: поняття «права людини» і «людські права» не тотожні. Перше за обсягом вужче, оскільки узагальнює особливості історичного становлення та розвитку реально існуючих прав людини у соціокультурному просторі правового життя. Друге – за обсягом ширше, оскільки охоплює генеральну сукупність прав усіх людей на планеті Земля незалежно від віку, статі, соціального, економічного, правового та інших статусів. Кожне окремо поняття демонструє різне смислове значення. Отже кожне з них виконує